

Edyta Łazarowicz

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Kolegium Zarządzania i Finansów, Instytut Rachunkowości
edyta.lazarowicz@sggw.waw.pl

Porównywalność sprawozdań ze zmian w kapitale własnym na przykładzie spółek notowanych na GPW w Warszawie¹

Streszczenie: Celem artykułu jest ocena porównywalności struktury i treści sprawozdań ze zmian w kapitale własnym spółek giełdowych oraz zaproponowanie rozwiązań, które zwiększyłyby tę porównywalność. Na potrzeby artykułu zastosowano dwie metody badawcze: analizę literatury przedmiotu oraz analizę treści sprawozdań finansowych. Analizie poddano 42 skonsolidowane sprawozdania finansowe za 2016 rok wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie, wchodzących w skład indeksu WIG30 oraz sWIG80. Wszystkie spółki prezentowały sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym w formie macierzy. Większość spółek przedstawiała w pierwszej kolejności informacje o całkowitych dochodach, a w drugiej informacji dotyczące transakcji z właścicielami. Takie rozwiązanie pozytywnie wpływa na przejrzystość tego sprawozdania i porównywalność między spółkami. Prawie wszystkie spółki prezentowały informacje o wypłaconych dywidendach w odrębnej pozycji w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym. Istnieją natomiast znaczne różnice dotyczące zakresu i szczegółowości elementów kapitału własnego przedstawianego w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym. Regulacje MSR 1 powinny bardziej szczegółowo określać, jakie elementy kapitału własnego należy prezentować w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym, co miałooby istotny pozytywny wpływ na jego porównywalność między spółkami. Porównując strukturę i treść sprawozdania ze zmian w kapitale własnym spółek z indeksu WIG30 i sWIG80, nie zaobserwowano istotnych różnic. Wyniki niniejszego badania mogą być przydatne w prowadzonych obecnie przez IASB pracach nad zmianami struktury i treści podstawowych sprawozdań finansowych w celu zwiększenia ich porównywalności. Ponadto dotychczas w Polsce przeprowadzono nieliczne badania dotyczące struktury i treści sprawozdań ze zmian w kapitale własnym według MSSF sporządzanych przez spółki giełdowe.

Słowa kluczowe: sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym, porównywalność, struktura i treść, MSSF, Polska

JEL: M41

¹ Artykuł przygotowano w ramach badania statutowego, które zostało sfinansowane z dotacji MNiSW na utrzymanie potencjału badawczego Kolegium Zarządzania i Finansów, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie w 2017 roku.

1. Wprowadzenie

We współczesnej gospodarce rynkowej, charakteryzującej się istnieniem skomplikowanych powiązań kapitałowych między jednostkami, szczególnego znaczenia nabiera informacja o kapitale własnym (Grzegorek, 2003: 305). Kapitał własny to „małowymagalne, długoterminowe zobowiązania przedsiębiorstwa wobec jego właścicieli” (Gmytrasiewicz, Karmańska, 2006: 54). Natomiast z punktu widzenia inwestorów kapitał własny „jest ich prawem własnościowym do majątku znajdującego się w dyspozycji przedsiębiorstwa (tzw. majątku czystego) po pomniejszeniu go o prawa własnościowe do tego majątku osób trzecich, czyli otoczenia przedsiębiorstwa” (Gmytrasiewicz, Karmańska, 2006: 54). Informacje o poziomie, strukturze oraz zmianach kapitału własnego stanowią podstawę wielu decyzji ekonomicznych (Nowak, 2013: 162). Jak zauważa K. Bareja, w stosowanym obecnie przez IASB podejściu bilansowym w sprawozdawczości finansowej „wartość kapitału własnego wyraża potencjał tkwiący w aktywach netto podmiotu” (Bareja, 2014: 21). Podstawowe dane o kwocie i strukturze kapitału własnego spółki prezentują w bilansie (sprawozdaniu z sytuacji finansowej). Natomiast informacje o zmianach w poszczególnych elementach kapitału własnego między początkiem a końcem danego okresu sprawozdawczego, z opisem przyczyn tych zmian, spółki przedstawiają w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym.

Zdaniem E. Nowaka (2013: 162) sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym może być ważnym źródłem informacji dla różnych użytkowników sprawozdań finansowych. „Pogłębiona analiza [finansowa – przyp. E.Ł.] nie może bowiem ograniczać się do zbadania danych występujących w bilansie, rachunku zysków i strat oraz rachunku przepływów pieniężnych. Kapitał własny jest bowiem jedną z najważniejszych kategorii finansowych, a jego wielkość, struktura i zmiany wpływają istotnie na sytuację majątkową i finansową jednostki gospodarczej” (Nowak, 2013: 162). M. Gmytrasiewicz i A. Karmańska (2006: 723), twierdzą, że informacje o zmianach w kapitale własnym mogą być ważnym źródłem informacji w analizie struktury aktywów netto. Ponadto autorki wskazują, że struktura informacyjna tego sprawozdania jest jednocześnie prosta (nieskomplikowany algorytm przedstawiania zmian) i bardzo bogata (różnorodność pozycji i przyczyn tych zmian) (Gmytrasiewicz, Karmańska, 2006: 740). Podobnie uważa A. Tłaczała (2015: 347) – sprawozdanie to „staje się bardzo bogatym w treści elementem sprawozdania finansowego”.

Decyzyjna przydatność informacji o zmianach w kapitale własnym dla różnych interesariuszy sprawozdawczości finansowej sprawiła, że – od wielu już lat – sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym jest obowiązkowym elementem sprawozdania finansowego według MSSF/MSR. Rozszerzenie zakresu sprawozdania finansowego według MSSF o ten element argumentowano tym, że szersza informacja o przyczynach zmian w głównych składnikach kapitału własnego jest

konieczna do lepszego zrozumienia determinant kapitału własnego oraz do lepszej oceny sytuacji finansowej jednostki gospodarczej (Buk, 2012b: 17). Zawartość informacyjną sprawozdania ze zmian w kapitale własnym reguluje MSR 1, jednakże – podobnie jak w przypadku pozostałych elementów sprawozdania finansowego – standard ten nie określa jego wzoru. Brak wzorów sprawozdań finansowych może natomiast wpływać na zmniejszenie ich porównywalności między spółkami, na co zwracają uwagę różni autorzy (Wędzki, 2008: 28; Gierusz, 2015: 32–33; Łazarowicz, Giedroyć, 2016: 102).

W *Założeniach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej* IASB przyjęła, że porównywalność informacji finansowych to jedna z cech jakościowych – obok sprawdzalności, terminowości i zrozumiałości – która zwiększa przydatność informacji dla użytkowników sprawozdań finansowych (*Conceptual Framework...*, 2018: par. 2.4 i 2.23). Informacje o danej jednostce są bardziej użyteczne, jeśli można je porównywać z podobnymi informacjami o innych jednostkach oraz z podobnymi informacjami o tej samej jednostce dotyczącymi innego okresu (*Conceptual Framework...*, 2018: par. 2.24). Porównywalność informacji finansowych między spółkami (porównywalność w przestrzeni) może być analizowana na dwóch poziomach, jako:

- 1) porównywalność merytoryczna informacji finansowych, wynikająca z przyjęcia określonego podejścia do opisu przedmiotu rachunkowości (kapitału w ujęciu *ex post* i/lub *ex ante*) i w konsekwencji wyboru konkretnej metody jego wyceny;
- 2) porównywalność struktury sprawozdań finansowych, czyli aranżacji ujawnień i prezentacji istotnych informacji w sprawozdaniu finansowym (Giedroyć, 2015: 146).

Aktualnie prowadzone przez IASB prace nad poprawą struktury i treści podstawowych sprawozdań finansowych (*Primary Financial Statements*²) w celu zwiększenia ich porównywalności skłoniły autorkę do zbadania struktury i treści sprawozdania ze zmian w kapitale własnym sporządzanego przez polskie spółki giełdowe. W analizie tej uwzględniono różną wielkość spółek, gdyż – jak wynika z badań – w sprawozdawczości finansowej według MSSF istnieją pewne różnice między dużymi i małymi jednostkami (Aledo, Garcia, Marin, 2011; Nobes, Perramon, 2013).

2 W zakres podstawowych sprawozdań finansowych wchodzi następujące elementy: sprawozdanie z sytuacji finansowej, sprawozdanie z wyniku działalności, sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdanie z przepływów pieniężnych. W obecnym projekcie *Primary Financial Statements* IASB skupia się przede wszystkim na sprawozdaniu z wyniku działalności i sprawozdaniu z przepływów pieniężnych, jednakże ewentualne szablony sprawozdań oraz większa szczegółowość (*disaggregation*) pozycji będą dotyczyły wszystkich elementów podstawowych sprawozdań finansowych (*Primary Financial Statements Project*, 2017: 5).

Celem artykułu jest ocena porównywalności struktury i treści sprawozdania ze zmian w kapitale własnym spółek giełdowych oraz zaproponowanie rozwiązań, które zwiększyłyby tę porównywalność. Na potrzeby artykułu zastosowano dwie metody badawcze: analizę literatury przedmiotu oraz analizę treści sprawozdań finansowych. Próbę badawczą stanowiły skonsolidowane sprawozdania ze zmian w kapitale własnym za 2016 rok wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie, wchodzących w skład indeksu WIG30 oraz sWIG80 (z wyłączeniem spółek z sektora finansowego i spółek zagranicznych – siedziba poza terytorium Polski). Analizie poddano 42 sprawozdania finansowe.

Wyniki niniejszego badania mogą być przydatne w prowadzonych obecnie przez IASB pracach nad zmianami struktury i treści podstawowych sprawozdań finansowych w celu zwiększenia ich porównywalności. Ponadto dotychczas w Polsce przeprowadzono nieliczne badania dotyczące struktury i treści sprawozdań ze zmian w kapitale własnym sporządzanych przez spółki giełdowe. Badania te dotyczyły tylko jednej spółki giełdowej bądź prezentowały tylko wybrane elementy kapitału własnego. Brak jest natomiast badań poświęconych analizie porównawczej całej struktury i treści sprawozdania ze zmian w kapitale własnym według MSSF polskich spółek giełdowych.

2. Przegląd badań dotyczących sprawozdań ze zmian w kapitale własnym

Analiza struktury i treści poszczególnych elementów sprawozdania finansowego polskich spółek giełdowych nie jest częstym przedmiotem badań w literaturze polskiej. Wyjątek dotyczy jedynie prezentacji całkowitych dochodów w sprawozdaniu (sprawozdaniach) z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów (np. Walińska, Bek-Gaik, 2011; Frenzel, Szychta, 2013; Gad, 2014). W przypadku sprawozdania ze zmian w kapitale własnym autorka znalazła tylko cztery publikacje dotyczące praktyki polskich spółek giełdowych w tym zakresie.

H. Buk (2012a) analizowała układ i zawartość merytoryczną sprawozdania ze zmian w kapitale własnym KGHM Polska Miedź SA za 2010 rok oraz PKN Orlen za 2010 rok (Buk, 2012b). Autorka stwierdza, że „zestawienie zmian w kapitale własnym jest mało wartościowym sprawozdaniem. Większość syntetycznych informacji o poziomie i zmianach w podstawowych grupach kapitału własnego ujawnianych w zestawieniu zmian w kapitale własnym jest prezentowana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z całkowitych dochodów” (Buk, 2012b: 27–28).

Z kolei T. Lis (2016: 82–83, 89–90) przeprowadził analizę sprawozdania ze zmian w kapitale własnym spółki Wawel SA za okres 2010–2012 dla potwier-

dzenia hipotezy, że „zawartość informacyjna sprawozdań finansowych o kapitałach własnych niesie dodatkową wartość dla różnych grup interesariuszy, w stosunku do innych sprawozdań finansowych” (Lis, 2016: 83).

J. Gad (2015) przeprowadził analizę porównawczą sposobu prezentacji składników pozostałych całkowitych dochodów w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym przez największe polskie i niemieckie spółki giełdowe, objęte indeksami odpowiednio WIG30 i DAX. Badanie obejmowało 60 skonsolidowanych sprawozdań finansowych za rok 2012. Autor zidentyfikował 5 sposobów prezentacji składników pozostałych całkowitych dochodów w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym (Gad, 2015: 78–79). Najczęściej spółki polskie (64,3%) i niemieckie (73,3%) prezentowały ogólną pozycję dla innych całkowitych dochodów oraz szczegółowe pozycje kapitału własnego, na które te całkowite dochody były odnoszone (Gad, 2015: 83). Ponadto z badania tego wynika, że większość spółek polskich (70%) i niemieckich (76,7%) w ramach tych całkowitych dochodów prezentowała w odrębnej pozycji wynik finansowy za bieżący okres (Gad, 2015: 85).

W literaturze zagranicznej można z kolei znaleźć zarówno wyniki badań dotyczące ogólnych, jak i szczegółowych zagadnień z zakresu sprawozdania ze zmian w kapitale własnym. Na przykład Ch. Nobes i J. Perramon (2013), w ramach analizy polityki rachunkowości dużych i małych spółek w 2008 roku z kilku krajów (Australii, Francji, Hiszpanii, Niemiec i Wielkiej Brytanii), badali, czy spółki sporządzały sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym (w tym prezentacja dywidend i emisji akcji), czy też sporządzały *Statement of Recognised Income and Expense* (SORIE) – zestawienie ujętych przychodów i kosztów, które nie uwzględniało transakcji z właścicielami.

D. Chambers i współautorzy (2007) analizowali z kolei, czy miejsce prezentacji przez amerykańskie spółki pozostałych całkowitych dochodów w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym lub w sprawozdaniu (sprawozdaniach) z wyniku działalności ma znaczenie dla inwestorów.

W Wielkiej Brytanii spółka Deloitte (*Right to the end...*, 2008) przeprowadziła analizę praktyk raportowania informacji o zmianach w kapitale własnym przez tamtejsze spółki, które sporządzały sprawozdania finansowe według MSSF (analiza dotyczyła sprawozdań opublikowanych w okresie 1.08.2007–31.07.2008). Warto dodać, że zgodnie z ówczesnymi MSSF minimalny zakres informacji prezentowanych w sprawozdaniu (zestawieniu) zmian w kapitale własnym był węższy niż obecnie. Najważniejsza różnica to pozostawienie spółkom możliwości wyboru miejsca prezentacji informacji o transakcjach z udziałowcami – w zestawieniu zmian w kapitale własnym lub informacji dodatkowej (MSR 1, 2007: par. 97). W związku z powyższym trudno jest porównywać wyniki tamtych badań z obecnymi, gdyż wymagania MSSF dotyczące sprawozdania ze zmian w kapitale własnym istotnie się zmieniły.

Z analizy różnych badań krajowych i zagranicznych z zakresu struktury i treści sprawozdań finansowych według MSSF wynika, że sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym jest stosunkowo rzadko przedmiotem badania. Badania dotyczące praktyki polskiej i niemieckiej wskazują, że istnieją różne formy prezentacji składników pozostałych całkowitych dochodów w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym (Gad, 2015: 86).

3. Struktura i treść sprawozdania ze zmian w kapitale własnym według MSR 1

MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” nie narzuca spółkom określonego wzoru sprawozdania ze zmian w kapitale własnym, określa jedynie minimalny zakres informacji, które powinny się w nim znaleźć.

Zgodnie z MSR 1 (2016: par. 106) sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym powinno zawierać następujące informacje:

- 1) sumę całkowitych dochodów³ za dany okres, prezentując oddzielnie sumy przypisane udziałowcom jednostki dominującej oraz udziałom niedającym kontroli;
- 2) dla każdego składnika kapitału własnego skutki retrospektywnego zastosowania lub retrospektywnych przekształceń dokonanych zgodnie z MSR 8;
- 3) dla każdego składnika kapitału własnego uzgodnienie wartości bilansowej na początek i koniec okresu, z oddzielnym ujawnieniem (co najmniej) zmian wynikających z: wyniku⁴, pozostałych całkowitych dochodów⁵ oraz transakcji z właścicielami występującymi w charakterze udziałowców; w przypadku transakcji z właścicielami występującymi w charakterze udziałowców należy odrębnie wykazać wkłady wniesione przez właścicieli i wypłaty na ich rzecz oraz zmiany w udziale własnościowym jednostki dominującej w jednostkach zależnych, które nie skutkują utratą kontroli.

Oprócz powyższych informacji jednostki powinny przedstawiać w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym albo w informacjach dodatkowych (MSR 1, 2016: par. 106A–107):

- 3 Suma całkowitych dochodów to zmiana w kapitale własnym w ciągu okresu, która nastąpiła na skutek transakcji i innych zdarzeń, inna niż zmiany wynikające z transakcji dokonywanych z właścicielami występującymi w charakterze udziałowców. Całkowite dochody obejmują wynik (netto) oraz pozostałe całkowite dochody (MSR 1, 2016: par. 7).
- 4 Wynik (netto) to różnica między przychodami a kosztami, z wyłączeniem składników pozostałych całkowitych dochodów (MSR 1, 2016: par. 7).
- 5 Pozostałe całkowite dochody to przychody i koszty (w tym korekty wynikające z przeklasyfikowania), które nie zostały ujęte w wyniku (netto) (MSR 1, 2016: par. 7).

- 1) analizę poszczególnych pozycji pozostałych całkowitych dochodów dla każdego składnika kapitału własnego;
- 2) kwotę dywidend ujętą jako wypłaty na rzecz właścicieli w trakcie okresu oraz kwotę dywidendy na akcję.

MSR 1 nie precyzuje, jakie składniki kapitału własnego należy prezentować w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym, podaje jedynie kilka przykładów: każda kategoria wniesionego kapitału, łączne saldo każdej kategorii pozostałych całkowitych dochodów oraz zyski zatrzymane (MSR 1, 2016: par. 108).

4. Struktura i treść sprawozdań ze zmian w kapitale własnym polskich spółek giełdowych – analiza porównawcza

Badaniem objęto skonsolidowane sprawozdania ze zmian w kapitale własnym za 2016 rok spółek giełdowych objętych indeksem WIG30 i sWIG80⁶. W przypadku spółek z WIG30 pominięto instytucje finansowe i jedną spółkę zagraniczną (siedziba poza terytorium Polski), co sprawiło, że do analizy przyjęto 21 sprawozdań finansowych następujących spółek: Asseco, Azoty, CCC, CD Projekt, Cyfrowy Polsat, Enea, Energa, Eurocash, GTC, JSW, KGHM, Kruk, LOTOS, LPP, Orange, Orlen, PGE, PGNiG, PKP CARGO, Synthos, Tauron. W przypadku spółek z sWIG80 w pierwszej kolejności wyłączono instytucje finansowe, spółki zagraniczne oraz spółki, które nie sporządzały skonsolidowanych sprawozdań finansowych, lecz tylko jednostkowe. Po tych wykluczeniach pozostało 61 spółek, spośród których wybrano losowo 21 spółek, tj. taką samą liczbę jak w przypadku spółek z WIG30. W przypadku sWIG80 analizowano 21 sprawozdań finansowych następujących spółek: 11 bit studios, Agora, Alchemia, Asseco South Eastern Europe, CI Games, Elemental, Famur, Impexmetal, Kopex Group, Livechat Software, Mangata, Mennica Polska, MLP Group, Polenergia, Polnord, Polski Holding Nieruchomości, Fabryka Farb I Lakierów Śnieżka, TIM, Ursus, Vistula Group, WP Holding.

Przedmiotem analizy struktury i treści sprawozdań ze zmian w kapitale własnym były następujące zagadnienia:

- 1) zakres i kolejność prezentowanych pozycji,
- 2) sposób prezentacji całkowitych dochodów,
- 3) sposób prezentacji wypłaconych dywidend,
- 4) zakres elementów kapitału własnego.

6 Indeks WIG30 obejmuje 30 największych i najbardziej płynnych spółek z Głównego Rynku GPW w Warszawie, natomiast indeks sWIG80 obejmuje 80 małych spółek notowanych na Głównym Rynku GPW w Warszawie – www.gpw.pl/opisy-indeksow.

Wszystkie badane spółki sporządzały sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym w formie macierzy, prezentując w kolumnach poszczególne składniki kapitału własnego, w tym podział na kapitał własny przypadający właścicielom jednostki dominującej oraz kapitał własny przypadający na udziały niekontrolujące. Natomiast w rzędach były prezentowane zdarzenia powodujące zmiany w stanie poszczególnych składników kapitału własnego, wynikające z wpływu całkowitych dochodów oraz transakcji z właścicielami. Należy dodać, że sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym przedstawione w przykładzie ilustrującym do MSR 1 również ma formę macierzy.

Większość spółek prezentowała w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym w pierwszej kolejności informacje dotyczące całkowitych dochodów, a następnie informacje dotyczące transakcji z właścicielami, natomiast pozostała część spółek prezentowała te informacje w odwrotnej kolejności. Jednocześnie można zauważyć, że tylko kilka spółek z indeksu sWIG80 w ogóle nie stosowało takiego podziału informacji. Więcej szczegółów przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Ogólna struktura sprawozdania ze zmian w kapitale własnym

Układ sekcji	WIG30	sWIG80
Całkowite dochody	16	14
Transakcje z właścicielami		
Transakcje z właścicielami	5	4
Całkowite dochody		
Brak podziału na sekcje (pozycje pomieszczone)	0	3
Razem	21	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG30 i sWIG80 za 2016 rok

Tabela 2. Sposób prezentacji całkowitych dochodów w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym

Sposób prezentacji całkowitych dochodów	WIG30	sWIG80
Tylko ogólna pozycja całkowite dochody/całkowite straty	2	3
Podział na wynik netto oraz inne całkowite dochody	18	17
Wyodrębnienie w ramach całkowitych dochodów pozycji dla innych całkowitych dochodów, natomiast brak wyodrębnienia wyniku netto	1	0
Tylko pozycja zysk (strata) netto, natomiast inne całkowite dochody nie wystąpiły w spółce	0	1
Razem	21	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG30 i sWIG80 za 2016 rok

W przypadku całkowitych dochodów część spółek prezentowała jedną ogólną pozycję: całkowite dochody/całkowite straty lub dwie ogólne pozycje: wynik netto

oraz inne całkowite dochody, natomiast część spółek prezentowała wynik netto oraz szczegółowe pozycje składające się na inne całkowite dochody (tabele 2 i 3).

Jak wynika z tabel 2 i 3, większość spółek z indeksu WIG30 i sWIG80 prezentowała w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym dwie ogólne pozycje: wynik netto oraz inne całkowite dochody. Ponadto nieznaczna część spółek z indeksu WIG30 oraz sWIG80 prezentowała w ramach innych całkowitych dochodów szczegółowe pozycje składające się na nie.

Zgodnie z MSR 1 jednostki mogą przedstawiać kwotę wypłaconych dywidend albo w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym, albo w informacjach dodatkowych. Wszystkie spółki z sWIG80 prezentowały tę informację w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym. Podobną praktykę stosowały spółki z indeksu WIG30. Jednocześnie można zauważyć, że znacznie więcej spółek z sWIG80 niż z WIG30 w ogóle nie wypłacało dywidend (tabela 4).

Tabela 3. Sposób prezentacji innych całkowitych dochodów w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym

Sposób prezentacji innych całkowitych dochodów	WIG30	sWIG80
Jedna ogólna pozycja	14	13
Szczegółowe pozycje	5	4
Razem	19	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG30 i sWIG80 za 2016 rok

Tabela 4. Dywidendy w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym

Sposób prezentacji wypłaconych dywidend	WIG30	sWIG80
Odrębna pozycja	16	13*
Brak odrębnej pozycji	1	0
Brak wypłaty dywidend	4	8
Razem	21	21

* Dwie spółki z sWIG80 prezentowały taką pozycję w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym, choć wynosiła ona 0.

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG30 i sWIG80 za 2016 rok

MSR 1 nie określa szczegółowej listy składników kapitału własnego, które jednostki muszą prezentować w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym. W związku z powyższym można zauważyć pewne różnice między spółkami dotyczące szczegółowości ujawnianych elementów kapitału własnego. W tabeli 5 przedstawiono liczbę składników kapitału własnego, które poszczególne spółki prezentowały w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym.

Jak wynika z tabeli 5, ponad połowa spółek prezentowała w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym 5–6 składników tego kapitału. Ponadto można założyć, że wśród spółek prezentujących 7–8 składników kapitału własnego znacznie więcej było spółek z indeksu sWIG80, natomiast wśród spółek prezentujących najmniej elementów kapitału własnego (3–4) nieznacznie więcej było spółek z indeksu WIG30.

Tabela 5. Liczba elementów kapitału własnego w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym

Liczba elementów	WIG30	sWIG80
3	1	1
4	4	3
5	8	6
6	4	5
7	3	2
8	0	4
9	1	0
Razem	21	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG30 i sWIG80 za 2016 rok

Składniki kapitału własnego, które najczęściej pojawiały się w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym, przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Wybrane składniki kapitału własnego w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym

Kategoria	WIG30	sWIG80
Zyski zatrzymane/Straty niepokryte – odrębna pozycja	21*	20*
Zyski zatrzymane/Straty niepokryte – brak takiej pozycji	0	1
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych – odrębna pozycja	15	11
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych – brak takiej pozycji	6	10
Kapitał z emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej – odrębna pozycja	11	15
Kapitał z emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej – brak takiej pozycji	10	6
Kapitał z aktualizacji wyceny** – odrębna pozycja	15	11
Kapitał z aktualizacji wyceny – brak takiej pozycji	6	10

* Dwie spółki z WIG30 i dwie spółki z sWIG80 prezentowały „Zyski zatrzymane/straty niepokryte” w podziale na dwie odrębne pozycje: wynik finansowy z lat ubiegłych i wynik finansowy za bieżący rok.

** Większość spółek podawała, z jakiego tytułu jest ten kapitał z aktualizacji wyceny, np. aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających, aktualizacji wyceny instrumentów finansowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG30 i sWIG80 za 2016 rok

Jak wynika z tabeli 6, prawie wszystkie spółki prezentowały w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym „Zyski zatrzymane/straty niepokryte”⁷, tylko jedna spółka z sWIG80 takiej odrębnej pozycji nie przedstawiała. Ponadto ponad połowa spółek prezentowała takie pozycje, jak: „Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych”, „Kapitał z emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej” oraz „Kapitał z aktualizacji wyceny”. W przypadku różnic kursowych z przeliczenia jednostek zagranicznych oraz kapitału z aktualizacji wyceny więcej spółek z indeksu WIG30 niż sWIG80 prezentowało te kategorie w odrębnej pozycji w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym. Natomiast w odniesieniu do kapitału z emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej więcej spółek z indeksu sWIG80 niż z WIG30 przedstawiało ten element kapitału w odrębnej pozycji.

W przypadku kapitału z aktualizacji wyceny spółki często podawały bardziej szczegółową nazwę, tj. z jakiego tytułu został utworzony. Najczęściej był to „Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających” lub/i „Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych” (tabela 7).

Tabela 7. Kapitały z aktualizacji wyceny w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym

Kategoria	WIG30	sWIG80
Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających – odrębna pozycja	11	4
Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających – brak takiej pozycji	10	17
Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych – odrębna pozycja	5	5
Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych – brak takiej pozycji	16	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych spółek WIG30 i sWIG80 za 2016 rok

Jak wynika z tabeli 7, ponad połowa spółek z indeksu WIG30 oraz jedna piąta spółek z indeksu sWIG80 prezentowała w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym „Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających”. Natomiast w przypadku „Kapitału z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych” taka sama liczba spółek z indeksu WIG30 i sWIG80 prezentowała ten element kapitału w odrębnej pozycji. W przypadku obu rodzajów kapitałów z aktu-

7 Kategoria „Zyski zatrzymane” nie została zdefiniowana w MSR 1. W przykładzie ilustrującym do MSR1 w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym wyodrębnione zostały następujące pozycje, które były uwzględnione w zyskach zatrzymanych: zmiany zasad (polityki) rachunkowości, dywidendy (jako zmniejszenie zysków zatrzymanych), suma całkowitych dochodów za dany rok, przeniesienie nadwyżki z przeszacowania do zysków zatrzymanych (MSR 1, 2011: B859). Wnikliwą analizę interpretacji pojęcia zysków zatrzymanych w MSSF przeprowadzili W. Gos, M. Hendryk i S. Hońko (2017).

alizacji wyceny można było zaobserwować też różnice w nazewnictwie. Spółki stosowały między innymi takie określenia, jak: „Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających”, „Kapitał rezerwowy z wyceny instrumentów zabezpieczających”, „Kapitał rezerwowy z wyceny zabezpieczeń przepływów pieniężnych”, „Kapitał z tytułu stosowania rachunkowości zabezpieczeń”, „Kapitał z wyceny transakcji zabezpieczających”, „Efekt wyceny transakcji zabezpieczających”, „Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych”, „Kapitał z wyceny instrumentów finansowych”, „Kapitał z aktualizacji wyceny: aktywa finansowe dostępne do sprzedaży”. Należy dodać, że w MSR 1 nie wymienia się kapitału z aktualizacji wyceny jako jednego z elementów kapitału własnego, wymienione są natomiast kapitały rezerwowe (*reserves*) (MSR 1, 2016: par. 54(r), 78(e), 79(c)). Termin *kapitały rezerwowe z tytułu zabezpieczeń przepływów pieniężnych (cash flow hedge reserves)* pojawia się natomiast w przykładzie ilustrującym do MSR 1 w odnośniku do jednej z pozycji sprawozdania ze zmian w kapitale własnym (MSR 1, 2011: B860). Częste stosowanie przez polskie spółki giełdowe terminu *kapitał (rezerwowy) z aktualizacji wyceny* lub innych podobnych z pewnością wynika z zakorzenionego od lat w polskim prawie bilansowym określenia *kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny*.

5. Podsumowanie

Z przeprowadzonego badania wynika, że wszystkie spółki prezentowały sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym w formie macierzy. Większość spółek w pierwszej kolejności prezentowała w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym informacje o całkowitych dochodach, a następnie informacje dotyczące transakcji z właścicielami. Część spółek prezentowała te informacje w odwrotnej kolejności. To w pewnym (małym) stopniu wpływa negatywnie na porównywalność tego sprawozdania między spółkami. Jednocześnie należy podkreślić, że stosowany przez wszystkie spółki z indeksu WIG30 oraz większość spółek z indeksu sWIG80 podział na dwie sekcje bardzo pozytywnie wpływa na przejrzystość tego sprawozdania i ułatwia jego analizę.

Z przeprowadzonej przez J. Gada analizy porównawczej sposobu prezentacji składników pozostałych całkowitych dochodów w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym przez największe polskie i niemieckie spółki giełdowe wynika, że najczęściej spółki te prezentowały ogólną pozycję dla innych całkowitych dochodów oraz szczegółowe pozycje kapitału własnego, na które te całkowite dochody były odnoszone. Ponadto większość spółek polskich i niemieckich w ramach całkowitych dochodów prezentowała w odrębnej pozycji wynik finansowy za bieżący okres. Podobną praktykę sprawozdawczą zaobserwowano w niniejszym badaniu – większość spółek prezentowała w sprawozdaniu ze zmian

w kapitale własnym całkowite dochody w podziale na wynik netto oraz inne całkowite dochody. W przypadku innych całkowitych dochodów większość spółek przedstawiała tylko ogólną pozycję „Inne całkowite dochody”. Zdaniem autorki jest to wystarczające, bo szczegółowe informacje o rodzajach innych całkowitych dochodów są zawarte w sprawozdaniu (sprawozdaniach) z wyniku i pozostałych całkowitych dochodów, ponadto dość często po rodzajach składników kapitału własnego można się zorientować, jaki rodzaj całkowitego dochodu wpłynął na zmianę w stanie kapitału własnego.

Z przeprowadzonego badania wynika, że wszystkie spółki z indeksu WIG30 oraz prawie wszystkie spółki z indeksu sWIG80 prezentowały informacje o wypłaconych dywidendach w odrębnej pozycji w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym. Jeśli w tym zakresie istnieje podobna praktyka wśród spółek na świecie, to IASB powinna wprowadzić wymóg ujawniania tej informacji w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym w celu zwiększenia jego porównywalności między spółkami.

Ponadto z niniejszego badania wynika, że istnieją znaczne różnice dotyczące zakresu i szczegółowości elementów kapitału własnego prezentowanego w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym. Liczba elementów kapitału własnego wahała się od 3 do 9. Obok kategorii „Zyski zatrzymane/Straty niepokryte”, którą prezentowały prawie wszystkie spółki w odrębnej pozycji, do najczęściej wyodrębnianych elementów kapitału własnego należały: „Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych”, „Kapitał z emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej” oraz „Kapitał z aktualizacji wyceny”. „Kapitał z emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej” był prezentowany w odrębnej pozycji przez znacznie większą liczbę spółek z indeksu sWIG80 niż WIG30. Natomiast pozycje „Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych” oraz „Kapitał z aktualizacji wyceny” były częściej prezentowane w odrębnej pozycji przez spółki z indeksu WIG30 niż sWIG80. Zdaniem autorki regulacje MSR 1 powinny bardziej szczegółowo określać, jakie elementy kapitału własnego należy prezentować w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym⁸, co miałyby istotny pozytywny wpływ na porównywalność tego sprawozdania między spółkami.

Z innych badań wynika, że dokonywane wybory w ramach polityki rachunkowości mogą zależeć od wielkości spółki (Aledo, Garcia, Marin, 2011; Nobes, Perramon, 2013). Z niniejszego badania wynika, że porównując strukturę i treść sprawozdania ze zmian w kapitale własnym spółek z indeksu WIG30 i sWIG80, nie zaobserwowano znaczących różnic. W przypadku kilku spółek z indeksu sWIG80 brak było podziału pozycji na te dotyczące transakcji z właścicielami oraz całkowitych dochodów. W przypadku spółek z indeksu WIG30 wszystkie stosowa-

8 Podobna uwaga dotyczy również zakresu pozycji w kapitale własnym prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (szerzej: Łazarowicz, 2017).

ły taki podział. Najszerzy zakres elementów kapitału własnego w sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym, tj. 8–9 elementów, prezentowała tylko jedna spółka z indeksu WIG30, ale 4 spółki z indeksu sWIG80. Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych oraz kapitał z aktualizacji wyceny częściej były wykazywane w odrębnych pozycjach przez spółki z indeksu WIG30. Natomiast kapitał z emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej częściej był prezentowany w odrębnej pozycji przez spółki z indeksu sWIG80.

Reasumując, należy stwierdzić, że porównywalność sprawozdań ze zmian w kapitale własnym utrudnia przede wszystkim różny zakres i różna szczegółowość przedstawianych elementów kapitału własnego. W mniejszym zaś stopniu negatywnie na porównywalność tego sprawozdania wpływa również różna kolejność oraz różne nazewnictwo prezentowanych pozycji.

Wymagania MSR 1 dotyczące struktury i treści sprawozdania ze zmian w kapitale własnym są bardzo ogólne. Wprowadzenie szczegółowego zakresu pozycji wymaganych w tym sprawozdaniu, a ściślej wyszczególnienie składników kapitału własnego, sprzyjałoby ujednoczeniu struktury tego sprawozdania dla wszystkich spółek, a tym samym wpłynęłoby na zwiększenie jego porównywalności między podmiotami. Ponadto wskazane byłoby rozszerzenie struktury sprawozdania ze zmian w kapitale własnym, przedstawionego w przykładzie ilustrującym do MSR 1. Jak wynika z niniejszego badania, wszystkie polskie spółki wybrały ogólną formę prezentacji sprawozdania ze zmian w kapitale własnym – taką samą jak ta zawarta we wspomnianym przykładzie ilustrującym do MSR 1. Należy zwrócić uwagę, że żadna z badanych spółek nie wybrała – choć mogła – formatu zbliżonego do wzoru tego sprawozdania zawartego w ustawie o rachunkowości.

W ramach prac nad poprawą struktury i treści sprawozdań finansowych IASB stoi przed rozwiązaniem ważnej kwestii, a mianowicie, czy należy wprowadzić obowiązkowe formaty sprawozdań finansowych. Zdaniem autorki większa szczegółowość przepisów, mniej alternatywnych rozwiązań oraz bardziej szczegółowe przykłady ilustrujące do MSR 1 powinny zwiększyć porównywalność sprawozdań finansowych między spółkami, bez konieczności narzucania sztywnych szablonów sprawozdań finansowych i tym samym pewnego ograniczania sporządzających sprawozdania finansowe w zakresie kształtu sprawozdań.

Bibliografia

- Aledo J., Garcia F., Marin J.M. (2011), *Optional Accounting Criteria under IFRSs and Corporate Characteristics: Evidence from Spain*, „Revista de Contabilidad-Spanish Accounting Review”, t. 14, issue 1, s. 59–85.
- Bareja K. (2014), *Spór o priorytet w sprawozdawczości finansowej*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 77(133), s. 19–37.

- Buk H. (2012a), *Czytelność informacji o kapitałach własnych prezentowanych w sprawozdaniu finansowym*, „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica”, nr 262, s. 81–92.
- Buk H. (2012b), *Dyskusyjność wartości informacyjnej zestawienia zmian w kapitale własnym*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 66(122), s. 17–28.
- Chambers D. i wsp. (2007), *An evaluation of SFAS No. 130 comprehensive income disclosures*, „Review of Accounting Studies”, t. 12, s. 557–593.
- Conceptual Framework for Financial Reporting* (2018), IASB, March.
- Frendzel M., Szychta A. (2013), *Comprehensive Income Reporting: Empirical Evidence from the Warsaw Stock Exchange*, „Social Sciences”, nr 4(82), s. 7–16.
- Gad J. (2014), *Sprawozdanie z wyniku całościowego jako źródło informacji na temat kapitałowych przychodów i kosztów – doświadczenia polskiego i niemieckiego rynku kapitałowego*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 75(131), s. 47–68.
- Gad J. (2015), *Components of Comprehensive Income and Statement of Changes in Equity: An Analysis of Public Companies' Reporting Practices in Poland and Germany*, „Management and Business Administration. Central Europe”, t. 23, nr 3, s. 71–88.
- Giedroyć M. (2015), *Porównywalność sprawozdań finansowych w przestrzeni*, [w:] J. Krasodomska, K. Świetała (red.), *Współczesne uwarunkowania sprawozdawczości i rewizji finansowej*, Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- Gierusz J. (2015), *Dylematy harmonizacji rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 82(138), s. 19–38.
- Gmytrasiewicz M., Karmańska A. (2006), *Rachunkowość finansowa*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Gos W., Hendryk M., Hońko S. (2017), *Zyski zatrzymane a wynik z lat ubiegłych – analiza ujawnień w sprawozdaniach finansowych wybranych spółek giełdowych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 484, s. 95–106.
- Grzegorek A. (2003), *Rachunek kapitału*, [w:] S. Sojak (red.), *Historia, współczesność i perspektywy rachunkowości w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Lis T. (2016), *Zawartość informacji o kapitałach w rachunkowości a jej użyteczność dla interesariuszy*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 253, s. 82–93.
- Łazarowicz E. (2017), *Porównywalność skonsolidowanych sprawozdań z sytuacji finansowej spółek giełdowych z indeksu WIG20*, [w:] R. Bartkowiak, M. Matusiewicz (red.), *Paradygmaty w naukach ekonomicznych. Wyzwania XXI wieku*, Oficyna Wydawnicza SGH, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Łazarowicz E., Giedroyć M. (2016), *Porównywalność sprawozdań finansowych według Dyrektywy 2013/34/UE i MSSF*, [w:] K. Opolski, J. Górski (red.), *Wyzwania integracji gospodarczej w Unii Europejskiej*, Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” (2007), [w:] *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2007*, tom I, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, IASB, Warszawa.
- MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” (2011), [w:] *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2011*, tom II, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, IFRS Foundation, Warszawa.
- MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” (2016), [w:] *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2016*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, IFRS Foundation, Warszawa.
- Nobes Ch., Perramon J. (2013), *Firm Size and National Profiles of IFRS Policy Choice*, „Australian Accounting Review”, nr 66, t. 23, issue 3, s. 208–215.
- Nowak E. (2013), *Decyzyjna przydatność informacji prezentowanych w zestawieniu zmian w kapitale własnym*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 287, s. 152–163.

- Primary Financial Statements Project* (2017), Accounting Standards Advisory Forum meeting, March, ASAF agenda paper 9, IFRS Foundation, <https://www.ifrs.org/-/media/feature/meetings/2017/march/asaf/primary-financial-statements/ap9-primary-financial-statements.pdf> (dostęp: 19.06.2018).
- Right to the end. Surveying financial statements in annual reports* (2008), Deloitte, <https://www.iasplus.com/en/binary/uk/0811righttotheend.pdf> (dostęp: 18.12.2017).
- Tłaczała A. (2015), *Zestawienie zmian w kapitale własnym*, [w:] I. Olchowicz, A. Tłaczała, *Sprawozdawczość finansowa według krajowych i międzynarodowych standardów*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Walińska E., Bek-Gaik B. (2011), *Sprawozdanie z całkowitych dochodów w praktyce wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 62(118), s. 325–341.
- Wędzki D. (2008), *Aplikacja Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej w Polsce – jaśniej czy ciemniej?*, [w:] E. Walińska (red.), *Polska praktyka rachunkowości w kontekście procesu harmonizacji międzynarodowej sprawozdawczości finansowej*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- www.gpw.pl/opisy-indeksow (dostęp: 16.03.2018).

Comparability of Statements of Changes in Equity on the Example of Companies Listed on the Warsaw Stock Exchange

Abstract: The aim of the paper is to assess the comparability of the structure and content of statements of changes in equity of listed companies and to propose some solutions to increase this comparability. Two research methods were used: literature research and analysis of the content of financial statements. Forty-two consolidated financial statements for 2016 prepared by selected companies listed on the Warsaw Stock Exchange from the WIG30 and sWIG80 indices were analyzed. All companies presented their statements of changes in equity in the form of a matrix. Most companies first presented information about their comprehensive income and then information about transactions with their owners. This solution has a positive influence on the transparency of the statement and comparability between companies. Almost all companies presented information about dividends in a separate item in the statement of changes in equity. However, there are significant differences in the scope and details of components of equity presented in the statement of changes in equity. IAS 1 should describe in greater detail which components of equity should be presented in the statement. Such detailed regulations would have a significant positive impact on the comparability of statements of changes in equity between companies. No major differences were observed in the structure and content of the compared statements of changes in equity between companies included in WIG30 and sWIG80 indices. Findings of this research can be useful for the current IASB work on changes in the structure and content of primary financial statements to enhance their comparability. Moreover, in Poland, hardly any research has been conducted to date on the structure and content of statements of changes in equity prepared by listed companies under the IFRS.

Keywords: statement of changes in equity, comparability, structure and content, IFRS, Poland

JEL: M41

 <p>OPEN ACCESS</p>	<p>© by the author, licensee Łódź University – Łódź University Press, Łódź, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC-BY (http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/)</p> <p>Received: 2018-04-22; verified: 2018-07-12. Accepted: 2019-05-06</p>
 <p>Member since 2018 JM13714</p>	<p>This journal adheres to the COPE's Core Practices https://publicationethics.org/core-practices</p>